

SCHOPENHAUER'IN FELSEFESİNDE VE TASAVVUF GELENEĞİNDE MERHAMET
DÜŞÜNCE

THE CONCEPT OF COMPASSION IN SCHOPENHAUER'S PHILOSOPHY AND THE SUFI
TRADITION

Dr. Öğr. Üyesi Eyüp İNCE

*Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Tasavvuf
Anabilim Dalı, Bilecik, Türkiye*

<https://orcid.org/0000-0001-6194-2980>

Ömer Faruk DİN

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Bilecik, Türkiye

<https://orcid.org/0009-0006-0672-8774>

ÖZET

Merhamet, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde insanın varlıkla kurduğu ilişkinin ahlaki temelini oluşturan en köklü kavramlardan biridir. Bu çalışmanın merkezinde alman filozof Arthur Schopenhauer'in felsefi sisteminde yer alan merhamet anlayışı ile tasavvuf geleneğinde şekillenen merhamet kavramı bulunmaktadır. Araştırma, bu iki farklı düşünce dünyasında merhametin nasıl anlamlandırıldığını, ne tür işlevlere sahip olduğunu ve hangi metafizik zeminlere dayandığını sorgulamakta ve bu bağlamda iki dünya görüşü arasında bir karşılaştırma yapma amacı taşımaktadır. Schopenhauer, insanın doğasını belirleyen temel ilke olarak isteme ya da irade kavramını öne sürmekte ve bu iradenin bireyi kendi arzu ve çıkarları doğrultusunda yönlendiren, insanı arzuları doğrultusunda sevk eden, bilinçten bağımsız, yönsüz ve sürekli bir isteme gücüdür. Filozofun ahlak öğretisinin temelini ise bu egoist dürtülere karşı geliştirilen merhamet duygusu oluşturmaktadır. Öte yandan İslâm düşüncesinde ve özellikle tasavvuf geleneğinde merhamet, yalnızca insani değil aynı zamanda ilâhî bir sıfattır. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın "Rahmân" ve "Rahîm" sıfatlarıyla tanımlanması, merhametin ilâhî zatiyetle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Sûfî düşüncede merhamet yaratıcıdan gelen bir rahmet tecellisi olarak görülmekte ve bütün varlıkla kurulan ilişkilerde rehberlik eden bir ilke olarak benimsenmektedir. Bu yaklaşımda, insanın kâmil hale ulaşması yani insan-ı kâmil olması, merhameti sadece bir duygu değil varoluşsal bir bilinç düzeyi hâline getirmesiyle mümkündür. Araştırmanın temel konusu, Schopenhauer'in felsefesi ile tasavvuf geleneğinde merhamet kavramının nasıl temellendirildiğini ve kavramsallaştırıldığını anlamaktır. Bu çalışma, felsefi ve tasavvufî düşünce arasında nadiren yapılan karşılaştırmalarla, merhamet kavramının yapısını anlamaya katkı sunarak her iki alandaki bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, Schopenhauer'da merhamet, bireyin bencillikten sıyrılıp başkasının acısını tanıyarak etik eyleme yönelmesini sağlayan içsel bir bilinç hâli iken; tasavvuf geleneğinde merhamet, Allah'ın zatından insana tecelli eden, bireyi hem kendisiyle hem de tüm varlıkla bütünleştiren metafizik bir ilkedir. Her iki yaklaşımda da merhamet, insanı dönüştüren ve yücelten asli bir değer olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Din Felsefesi, Schopenhauer, Merhamet, Ahlak.

ABSTRACT

Compassion, both on an individual and social level, constitutes one of the most fundamental concepts forming the moral basis of human beings' relationship with existence. At the center of this study lies the conception of compassion within the philosophical system of the German philosopher Arthur Schopenhauer, alongside its conceptualization within the Sufi tradition. This research investigates how compassion is understood in these two distinct intellectual realms, what functions it assumes, and upon which metaphysical foundations it rests, aiming thereby to establish a comparative framework between

V. INTERNATIONAL EURASIAN SCIENTIFIC RESEARCH AND INNOVATION CONGRESS

the two worldviews. Schopenhauer advances the concept of will as the primary principle that determines human nature. This will represents an incessant, blind, and directionless striving that operates independently of consciousness, propelling the individual in accordance with personal desires and interests. The cornerstone of Schopenhauer's moral philosophy, however, is the sentiment of compassion, developed as a counterbalance to these egoistic impulses. By contrast, in Islamic thought particularly within the Sufi tradition compassion is regarded not merely as a human disposition but also as a divine attribute. The Qur'an identifies God with the names *al-Rahmān* and *al-Rahīm*, thereby signifying the intrinsic connection between compassion and the divine essence. Within Sufi thought, compassion is viewed as a manifestation of divine mercy (*rahma*), serving as a guiding principle in human relations with all beings. In this perspective, the attainment of human perfection (*insān al-kāmil*) becomes possible only when compassion transcends the level of sentiment to be realized as an existential mode of consciousness. The central inquiry of this study is to analyze how the concept of compassion is grounded and conceptualized in Schopenhauer's philosophy and within the Sufi tradition. By engaging in a comparison that is rarely attempted between philosophy and Sufism, the study seeks to contribute to a deeper understanding of the structure of compassion, thereby addressing a significant gap in both domains. In conclusion, compassion in Schopenhauer's philosophy is conceived as an inner state of awareness that enables the individual to transcend selfishness and act ethically by recognizing the suffering of others; whereas in the Sufi tradition, compassion is a metaphysical principle emanating from the divine essence, integrating the individual both with the self and with all of existence. In both approaches, compassion is acknowledged as a primordial value that transforms and elevates the human being.

Keywords: Sufism, Philosophy of Religion, Schopenhauer, Compassion, Ethics.